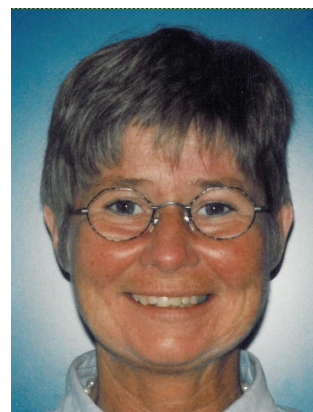


Pionerserien – Jytte Post

Ulla Holck *ph.d., lektor og studiekoordinator på musikterapiuddannelsen, AAU. Kontakt: holck@hum.aau.dk*

Introduktion

Ethvert ungt fag hviler på en række pionerers arbejde med at bane vejen, udbrede kendskabet, overbevise politikere og embedsmænd, forsøge sig frem, støde panden mod en mur og forsøge igen. Hele tiden drevet af troen, lysten og glæden ved faget. Jytte Post Petersen er en af musikterapiens store forkæmpere i Danmark, som på sin egen stille men vedblivende facon, har banet vejen for ansættelse af efterhånden 7 (!) kandidater fra musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet.



Ved årsskiftet valgte Jytte så at stoppe efter godt 30 års virke som musikterapeut på 'Solbakken'. Ved sin tale til Jyttes afskedsreception gav Leif Nord, leder i Børn og Unge Centret, rehabiliteringen (BUR), Region Midtjylland, hende bl.a. følgende ord med på vejen:

“Jytte, du er en historisk person. Historisk på den måde at du var den første musikterapeut på Solbakken og med din faglighed, dit engagement fundamentet for at vi i en årrække har været og fortsat er Danmarks største musikterapeutiske arbejdsplads (udenfor Aalborg Universitet, red.). En kendsgerning som vi bruger ganske kraftigt, når vi markedsfører BUR rundt omkring.”

Jyttes faglige liv som musikterapeut er

knyttet nøje sammen med den enorme udvikling der er sket i holdning og behandling af 0–7-årige børn med betydelige funktionsnedsættelser. En udvikling der også afspejler sig i diverse ændringer i 'Solbakken's' navn og organisation. Samtidig har Jyttes vedvarende pointering af tværfagligt samarbejde, kombineret med musikterapiens fagspecifikke styrker, afstedkommet en stor respekt såvel internt som eksternt. Læs blot følgende ord fra Leif Nord:

“Af og til møder vi jo så bemærkninger som ‘vi har selv nogle pædagoger, der brænder for musik’ og ‘mange af de her børn er jo så glade for musik’. Og det er jo fint nok. Men du og dine musikterapeutkolleger løfter arbejdet med børn og musik over i et helt andet felt. Et terapeutisk felt, hvor der sættes

mål, hvor fokus er på samspil, kommunikation, dialog, som jo netop er der hvor et handicap eller en funktionsnedsættelse har sin kerne.”

Med disse ord ønskes Jytte Post en varm tak for hendes indsats for musikterapi med børn med betydelige funktionsnedsættelser.



Faktaboks:

Jytte Post

- 1969** Færdiguddannet socialpædagog med ansættelse på Solbakken, dengang et børnehjem for fysisk handicappede børn i Århus
- 1971** De amerikansk/engelske pionerer og musikterapeuter Paul Nordoff og Clive Robbins holder en Master Class på musikkonservatoriet i Århus, hvor de demonstrerer musikterapi med børn fra Solbakken
- 1971–74** Ugentlig medvirken til musikterapi på Solbakken ledet af Merethe Birkebæk og Annelise Dyhr. Privatundervisning i klaverimprovisation hos Merethe Birkebæk
- 1974** Årskursus i musikterapi på Lærerhøjskolen i Aalborg
- 1975** Ansættes som første fuldtids musikterapeut på Solbakken.
- 1975– frem** Bruger megen tid på PR i Amt og Kommune, underviser på forskellige uddannelsessteder og påbegynder nogle studiegrupper i musikterapi. Deltagerne er lærere, pædagoger, sygeplejersker, talepædagoger, ergoterapeuter, og ind imellem enkelte nysgerrige læger og musikstuderende
- 1981** Anne Marie Wind, musikstuderende fra Århus Universitet, ansættes som nr. 2 musikterapeut på Solbakken
- 1985** (ca.) Solbakken ophører med at være et børnehjem for handicappede børn, og bliver i stedet en behandlingsinstitution for hjemmeboende børn med handicaps
- 1987** Solbakkens ledelse inviterer Amtspolitikerne i Århus til et aftenmøde, hvor Jytte Post beretter om musikterapi og en forældre beretter om virkningen på deres barn. Politikerne har "store ører" – musikken virker – og inden der er gået en uge, har Solbakken økonomi til at ansætte en musikterapeut mere, hvilket bliver Niels Jepsen, kandidat i musikterapi fra Aalborg.
- 1989** Hanne Halskov, kandidat i musikterapi fra Aalborg, ansættes som den tredje faste musikterapeut på Solbakken (Niels er i mellemtiden stoppet).
- 1982–2007** Musikterapeuterne begynder at arbejde uden for Solbakkens (senere Småbørnscentrets) fysiske ramme, idet de bliver "købt" af specialbørnehaverne og endvidere fortsat har meget undervisning samt kurser uden for Solbakken
- 2001** Solbakken ændre navn (og organisation) til Småbørnscentret, som kommer til at dække hele Århus Amt med afdelinger i Randers, Skanderborg og Århus. Der er nu 7 musikterapeuter ansat i organisationen. Foruden Jytte Post er det Hanne Halskov, Hilde Skrudland, Ingrid Irgens-Møller,

Anne Mæng, Lise Kristiansen, Anne Steen Møller – og efter Jytte Posts afgang Anne Mette Rasmussen.

2002 Prøver som noget nyt at lade sig ansætte som musikterapeut i en specialbørnehave. Dette sker på halvtid samtidig med en halv stilling i Småbørnscentret

2007 Småbørnscentret omdøbes til Børn og Unge Centret, rehabiliteringen, Region Midtjylland

2007, december Fylder 60, holder afskedsreception og kan se tilbage på et arbejdsliv med børn og musikterapi – og en fremtid med et nyt studie, nemlig kunsthistorie

Interview med Jytte Post

Interviewer: Ulla Holck (UH)



Jytte Post med ét af de mange børn hun har arbejdet med.

UH: Du blev ansat som socialpædagog på Solbakken i 1969 og allerede to år efter deltog du med nogle af børnene fra Solbakken i en Master Class med de to musikterapi-

nere Paul Nordoff og Clive Robbins, der gæstede musikkonservatoriet i Århus. Hvilken indflydelse havde dette besøg på dig?

JP: Jeg fik "en ny interesse". Jeg kontaktede straks Solbakkens ledelse, og berettede om den fantastiske oplevelse det havde været for børnene og mig. Solbakkens ledelse gav mig tilladelse til at arbejde videre med min "nye store interesse". Jeg forestillede mig at denne form for terapi sammen med institutionens øvrige terapi og specialviden, kunne give et spændende resultat.

På et personalemøde med forskellige faggrupper inden for servicesektoren fortalte jeg om mine musikterapeutiske oplevelser fra Master Class'en med Nordoff & Robbins. Jeg fortalte bl.a. om deres arbejde med et af børnene fra Solbakken, en 7-årig dreng med cerebral parese. Drengen var kørestolsbruger, havde ikke noget ekspressivt sprog, men forstod alt hvad man sagde til ham, og så var han i øvrigt rigtig godt begavet. I musikterapien oplevede han (og jeg) en ligeværdighed mellem ham og musikterapeuten. Jeg så et barn, der ofte tidligere "bare" var tilskuer, pludselig blive aktiv. Et barn der pludselig var en del af et samspil. Jeg så også et barn, der pludselig udtrykte sine dybe følelser gennem tromme og bækken. Kroppens bevægelser blev mere afslappede. Der var ind imellem glæde, og øjnene strålede. I terapisituationen benyttede Paul Nordoff hovedsageligt klaver, mens drengen spillede på klaver, tromme og bækken. På personalemødet fortalte jeg også om en anden dreng, der i en alder af 10 år fik konstateret muskelsvind. Denne dreng havde mange psykiske problemer og isolerede sig fra omverdenen. Hans forældre kunne ikke klare at have ham hjemme, hvorfor han flyttede ind på Solbakken. Da han blev tilbudt musikterapi tog han straks trommestikkerne og udtrykte sine dybe følelser og vrede. Her var endelig en mulighed for at udtrykke sig nonverbalt! Paul Nordoff fulgte ham på klaveret. Det blev en længere sekvens, som sluttede med at drengen så direkte på Paul

Nordoff og sagde "TAK" – "Kan vi mødes igen?"

Det var før videoens tid, så mit referat fra Master Class'en foregik verbalt og kropsligt. Personalegruppen fandt det interessant. Al terapi var på det tidspunkt lægeordineret, men heldigvis fandt vore speciallæger det også interessant, så nu var det med at komme i gang.

Resultatet blev en aftale mellem Solbakken og to studerende fra musikkonservatoriet, Merethe Birkebæk og Annelise Dyhr, som påbegyndte musikterapien på Solbakken en gang om ugen med supervision fra Paul Nordoff og Clive Robbins. Jeg fulgte musikterapien som praktisk medhjælper. Merethe og Annelise var ind imellem på videreuddannelse, men vendte hele tiden tilbage til Solbakken – en dag om ugen.

UH: *Hvad er din musikalske baggrund – og hvordan spillede den ind, da du 'mødte' musikterapien?*

JP: Jeg har fået klaverundervisning fra jeg var 6 år, og er i øvrigt fra et hjem, hvor musik var en stor del af hverdagen og familielivet. I en periode havde jeg en rigtig dygtig klaverlærer, som formåede at indføre mig i musikken på en helt ny måde. Denne lærer har jeg ofte tænkt på!

Da jeg var færdig på seminariet og blev ansat som socialpædagog på Solbakken, var det helt naturligt for mig, at bruge musikken i samværet med børnene. Jeg lærte nogle af børnene at spille guitar og fløjte, og nogle kom til at synge i kor. Det var med til at flytte fokus fra deres handicap over til nogle dejlige interesser.

Da jeg blev interesseret i musikterapi, og oplevede hvordan Annelise og Merethe arbejdede, blev jeg motiveret for yderligere klaverundervisning. Merethe underviste mig i improvisation på klaver, men også i at improvisere med stemmen. I 1974 oprettede man et års-kursus på Lærerhøjskolen i Aal-

borg. Jeg fik kurset bevilget, med henblik på at overtage den musikterapeutiske aktivitet på Solbakken (efter at Annelise Dyhr og Merethe Birkebæk var stoppet, red.). På årskurset, hvor Claus Bang var den gennemgående figur, mødte vi mange forskellige undervisere fra forskellige fagområder, som alle benyttede musikken i deres arbejde. Vi havde også Paul Nordoff og Clive Robbins en uge som undervisere. Ud over den teoretiske del var der også mulighed for instrumental undervisning med en lærer fra konservatoriet. Kursisterne var primært lærere, der arbejdede inden for specialområdet.

Året gik hurtigt, vi fik meget fyldt på, og så stod jeg "der" helt alene og skulle forsøge mig som musikterapeut!! Der fandtes på daværende tidspunkt ingen uddannelse i Danmark, så det blev som autodidakt jeg startede. Jeg var taknemlig for alle årene med Annelise og Merethe, for de havde givet mig en ballast og en tro på, at det nok skulle lykkes! UH: *Da du blev ansat som musikterapeut på Solbakken i 1975 blev du reelt ansat til noget ingen kendte til. Fortæl om dine erfaringer fra de første år.*

JP: Ja, jeg havde jo ingen at spørge, men tog det hele som en spændende udfordring. De forskellige faggrupper på Solbakken kendte mig og jeg kendte dem fra mit arbejde som socialpædagog, hvilket gjorde det lettere for mig, at komme med nye tiltag. Et af mine mål var, at musikterapi virkelig skulle integreres og være en del af det tværfaglige tilbud. Jeg deltog i en masse møder, skrev i børnenes journaler, og forsøgte at dokumentere mit arbejde. Jeg fik stor opbakning fra mine kollegaer. På det tidspunkt skulle al terapi ordineres af vore speciallæger, men også her oplevede jeg en stor interesse og opbakning. Jeg tilstræbte altid at være godt forberedt til konferencer og møder, og hele tiden at forny min viden.

Helt bevidst lagde jeg stor vægt på en gensidig faglig respekt.

I 1981 ansatte vi nr. 2 musikterapeut, det var Annemarie Wind, der på daværende tidspunkt var musikstuderende på Århus Universitet.

I midten af firserne blev Solbakkens funktion ændret fra at være et børnehjem til at blive et behandlingscenter. Målgruppen blev hjemmeboende børn med fysiske og psykiske problemer. Den faglige ekspertise med specialpædagoger, socialrådgiver, speciallæger, fys-, ergo- og musikterapeuter fortsatte.

Nu gik det stærkt, vi fik en masse børn henvist fra familier, dagsinstitutioner, sundhedsplejen, hospitaler, familielæger, sagsbehandlere m.m.. Selve visitationen blev varetaget internt på Solbakken af et visitationsudvalg, som mødtes en gang om ugen, og som bestod af en person fra hver faggruppe. Hvis børnene havde kontakt- eller kommunikationsproblemer blev de straks henvist til musikterapi, men også hvis de havde andre problemer, var der mulighed for en henvisning til musikterapi.

UH: *Ikke blot i starten, men også gennem årene har du gjort et enormt arbejde for at gøre musikterapien kendt uden for institutionens ramme – både i PR-form og i praksis. Hvad er din erfaring med formidling – hvad 'virker'?*

JP: Ja, ud over at arbejde med musikterapien, brugte jeg megen tid på PR i Amt og kommune. Jeg var fast gæstelærer på forskellige uddannelsesinstitutioner, og forsøgt at udbrede viden om musikterapi på alle offentlige steder. Vi holdt ugekurser for folk fra service-sektoren og havde spændende undervisere fra ind- og udland. Altid forsøgte vi at tale et sprog, som alle forstod. I undervisning benyttede jeg mig af megen praktisk musikterapi, ligesom videoen på et tidspunkt også fik en plads.

Vi forsøgte også i firserne at arbejde “fysisk” uden for Solbakken, idet vi blev “købt” af specialbørnehaverne og lavede musikterapi her. Nogle døgninstitutioner blev også interesseret og købte os. Vi havde fortsat megen undervisning og kurser uden for Solbakken. I perioder havde jeg børn fra Grønland, som kom til Århus 2–3 måneder for at få musikterapi. Desuden har vi haft specialopgaver med børn fra Børnepsykiatrisk afdeling i Århus og med børn fra tale-høreinstitutet. Tidligere havde jeg fysisk/psykisk handicappede børn fra Værestedet på Samsø, som jeg besøgte nogle gange om året, samtidig med at jeg supervise-rede pædagogerne der.

UH: *Fra dine nu tidligere kolleger ved jeg, at du er en stor fortaler for tværfaglighed. Kan du give et eksempel?*

JP: I 2002 prøvede jeg noget nyt, idet jeg ved siden af arbejdet i Småbørnscen-tret (tidligere Solbakken) lod mig ansætte på deltid i en specialbørnhave, hvor man også ansatte egne fys- og ergoterapeuter. Det blev en meget spændende udfordring og en stor succes. Det tværfaglige samarbejde blev tættere, og terapien blev en naturlig del af hverdagen for børn, forældre og personale. Vi fik mulighed for at lave tværfaglige grupper, at være to forskellige terapeuter om et barn, hvis der var behov for det, at løse problemer “her og nu”, at give børnene terapi hver dag i perioder osv.

UH: *Du startede som musikterapeut med udgangspunkt i Nordoff & Robbins traditionen. Siden har du arbejdet sammen med musikterapeuter uddannet ud fra en mere psykodynamisk indfaldsvinkel på Aalborg Universitet. Hvad kan du sige om samarbejdet?*

JP: For mig var det helt naturligt at ansætte musikterapeuter fra Aalborg Universitet. Jeg havde jo selv været med til “den første spæde snak” i undervisningsmi-

nisteriet om en videnskabelig uddannelse i musikterapi. Den første vi ansatte fra Aalborg Universitet var Niels Jepsen og senere Hanne Halskov og senere igen kom der så flere til. De bidrog med en anden viden, som vi straks tog til os. Deres viden kombineret med vores mangeårige erfaringer og “mark-arbejde” har haft så god en effekt, at antallet af musikterapeuter ved min fratrædelse i Børn og Unge Centret er oppe på 7.

UH: *I dag kan du se tilbage på 32 års arbejde som musikterapeut. Hvad har været din ledetråd?*

JP: Jeg oplevede fra starten at musikterapien havde en effekt. Jeg så, at der hvor andre gav op, kunne musikterapien komme igennem og gøre sin virkning. Følgende eksempel viser dette med al tydelighed. Eksemplet kan “opleves” både terapeutisk og pædagogisk, hvilket jeg ind imellem oplever, når jeg arbejder med børn fra 0 til 7 år. Pia, som jeg vil kalde den 4-årig pige, er netop begyndt sin hverdag i børnehaven. Hun har cerebral parese og bruger el-kørestol. Pia er en yndig pige med et fint lille ansigt og lyse krøller. Hendes krop er lille, hun er forsigtig og meget indadvendt. Pia er tvilling.

Hendes stemmeføring er så svag, at næsten ingen kan høre hvad hun siger. Børnene i børnehaven “betragter” hende kun, hun indgår ikke i nogen leg, ryster blot på hovedet, når nogen inviterer hende til leg. Hun er ængstelig, når hendes primærpædagog går til pause, hun græder meget og vil bare hjem. Pædagogerne synes det er en svær opgave og konfronterer mig med det problem, at Pia slet ikke ønsker kontakt og kommunikation med nogen i børnehaven og blot fortsætter sit ønske om at komme hjem – selv efter flere uger i børnehaven. Jeg synes det er en spændende opgave! Pædagogerne, som kender mig og min arbejdsindsats, ønsker meget at jeg skal forsøge med musikterapi.

Første gang jeg forsøger verbal kontakt med Pia, er på stuen i børnehaven. Jeg sætter mig på en lav stol, således at vores øjenhøjde er i samme niveau. Jeg har en trommestik med i baglommen. Jeg fortæller hende lidt om hvem jeg er, og hvad jeg laver i børnehaven. Jeg spørger hende om hun har lyst til at prøve en tromme. Pia nikker, men hendes kropssprog fortæller mig, at hun virkelig er utryg. Pia prøver forsigtigt en tromme, men kigger over på klaveret. Jeg spørger hende om vi skal prøve klaveret, hun nikker. Jeg improviserer over "Mariehønen evig glad", Pia kigger fra tangenterne til mig, hvisker "den kender jeg". Nu skaber musikken/sangen kontakten mellem Pia og mig. Pia glemmer sin utryghed delvis og bliver optaget af sangen og musikken. Hun prøver også selv forsigtigt med anslag på klaveret. Næste gang jeg kommer i børnehaven, kommer Pia straks hen til mig, hun har et forsigtigt og spørgende udtryk. Jeg spørger hende om hun har lyst til at spille med mig igen, Pia svarer med et lille smil og et ja-nik. Vi tager naturligvis udgangspunkt i samme sang/spil som sidste gang. Hen i forløbet begynder Pia forsigtigt at synge med – YES! Hendes stemme er svag, men jeg finder hurtigt ud af, at nogle af de første mål med musikterapien bliver at styrke hendes stemme, men også at arbejde med "hvem er jeg Pia" og "hvad kan jeg Pia".

Den individuelle musikterapi fortsætter over en periode, og Pia åbner mere og mere op. Hun er meget motiveret for musikken, hvilket jeg hører fra Pia selv – men også fra forældre og pædagoger, fys- og ergoterapeuter. Pias kræfter i fingre og arme er svage og stive, men ved tromme og klaver bliver musklerne afslappede og styrken i anslag på klaver og tromme tager til. Pia oplever at hun gennem instrumenterne og den kraftige lydkilde kan udtrykke sig. Hun er nu glad og smilende, ja ind imellem lidt "tøset". Vi har

masse dialog igennem instrumenterne. Pias stemme bliver stadig mere kraftig gennem et godt samarbejde i sang og stemmeføring. Pias motivation bliver større og større. Nogle dage kommer hun til musiklokalet flere gange, og spørger om jeg kan nå hende en gang mere, og det kan jeg jo ikke modstå!!!

Ind imellem har Pia selv nye sange med hjemme fra. Nu er det nemlig blevet en interesse også i hjemmet at synge med søskende og forældre. Pias tvillingsøster deltager nogle gange i musikterapien. Deres måde at spille sammen på fortæller mig noget om hierarkiet mellem søstrene. Jeg arbejder lidt med disse roller i musikken.

Senere taler jeg med Pia om at være med i en lille musikgruppe i børnehaven, hvor vi kan arbejde med nogle af de sange og instrumenter, som hun jo er helt "hjemme i". Her er mit mål at Pia bliver mere integreret i børnegruppen, og at give hende sociale relationer ved hjælp af musik.

Vi begynder med en lille gruppe på 6 børn. Pia klarer sig flot, hun er sikker i sine sange og musik og de andre børn får tydeligt en "a-ha" oplevelse, "kan Pia det"? Pia bliver mere og mere den pige, som hun egentlig er, og den ængstelige og utrygge væremåde forsvinder mere og mere. Efter nogen tid laver vi små musikeventyr med forskellige roller. Pia får solosange i eventyrene og sidder glad med mikrofon og synger frit, smilende og stolt. Pia begynder endvidere at lave aftaler med nogle af de andre børn og flere impulsive lege opstår i børnegruppen. Ved julefest m.m. synger Pia solo foran forældre, søskende og pædagoger – hvilken udvikling!!!

Pædagoger, ergo- og fysioterapeuter oplever, at Pia er glad og ofte kommer synkende hen af gangen i børnehaven, hvorfor de også indlægger sang i deres samvær med Pia.

Pia fortsætter med individuel musikterapi i perioder og efter eget behov – hun bestemmer faktisk selv. Hun snakker meget om sit udseende og ønsker sig interesser, ligesom andre piger, der går til fritidsinteresser. Hun synes selv, at hun er anderledes end andre piger på hendes alder (nu 6 år), og det er hun jo også rent fysisk!! Jeg opmuntrer hende til at udtrykke sig gennem sang, musik og lyd. Her kommer musikken igen ind som en kanal til de “trælse følel-

ser”. Det bliver et meget spændende samspil, med mig på klaver og Pia på tromme og bækken. Pia er helt klar over, at det at udtrykke sine følelser igennem musikken virker, hvorfor hun i perioder ofte opsøger mig i musikterapien. Vi taler også om, at sangen kan blive en super dejlig interesse, og det bliver/er den.

Pia går nu i skole, og da man skulle finde den rigtige skole, søgte man en, hvor der var mulighed for at deltage i et skolekor.